

คุณสมบัติสำคัญของนักบัญชีในยุคดิจิทัล: มุมมองจากผู้ประกอบการชั้นนำในประเทศไทย

ฉัตรประภา ครองยุติ¹ และ คมกฤษณ์ สิงห์ใจ²

¹นิสิตปริญญาโท, บัณฑิตมหาบัณฑิต สาขาข้อมูลและการวิเคราะห์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Corresponding author e-mail: Chatprapa.k@ku.th

วันที่รับบทความ (Received) 8 พฤษภาคม 2568

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 17 กรกฎาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 17 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจคุณสมบัติของนักบัญชีในยุคดิจิทัลที่เป็นที่ต้องการของบริษัทชั้นนำในประเทศไทย โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ ผลการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการชั้นนำให้ความสำคัญกับนักบัญชีรุ่นใหม่ที่มีคุณสมบัติหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) มีทัศนคติเชิงบวก 2) ใฝ่รู้และเปิดรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) มีความรู้แบบบูรณาการจากหลายศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ และ 4) ปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังเสนอแนะว่าสถาบันการศึกษาควรมีบทบาทในการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทดิจิทัล ส่งเสริมการใช้เครื่องมือทางบัญชีสมัยใหม่ และพัฒนาทักษะการสื่อสาร เพื่อเตรียมความพร้อมให้บัณฑิตสามารถสร้างคุณค่าจากข้อมูลและขับเคลื่อนองค์กรสู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: นักบัญชียุคดิจิทัล คุณสมบัติบัณฑิต วิชาชีพบัญชี หลักสูตรบัญชี การศึกษาเชิงคุณภาพ

ESSENTIAL COMPETENCIES OF DIGITAL-ERA ACCOUNTANTS: PERSPECTIVES FROM LEADING CORPORATIONS IN THAILAND

Chatprapa Krongyuti¹ and Komkrit Singjai²

¹ Master's Student of Accountancy Program in Data and Analytics, Faculty of Business Administration,
Kasetsart University

²Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Business Administration,
Kasetsart University

Corresponding author e-mail: Chatprapa.k@ku.th

Abstract

This study aims to explore the essential competencies of accountants in the digital era as perceived by leading corporations in Thailand. Data were collected through semi-structured in-depth interviews with 16 key informants and subsequently analyzed using thematic analysis. The findings reveal that employers value new-generation accountants who possess four core competencies: 1) positive attitude, 2) eagerness for and openness to continuous learning, 3) integrated knowledge across multiple relevant disciplines, and 4) adaptability and resilience in a rapidly changing environment. The study further recommends that educational institutions should play an active role in enhancing curricula to align with the digital context. They should also promote the use of modern accounting tools and strengthen communication skills. These efforts will help prepare new-generation accountants to create value from data and drive organizations towards sustainability in the digital age.

Keywords: Accountants in the Digital Era, Essential Competencies, Accounting Profession, Accounting Curriculum, Qualitative Study

ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย

ในยุคที่โลกธุรกิจเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยีใหม่ ความสามารถในการปรับตัวกลายเป็นกลไกสำคัญในการดำรงธุรกิจและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างต้องการบุคลากรที่สามารถรับมือกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผน จัดสรรงบประมาณ และนำเสนอข้อมูลทางการเงินเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

นักบัญชีในยุคปัจจุบันจึงต้องมีความสามารถในการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน น่าเชื่อถือและทันสมัย อีกทั้งยังต้องพัฒนาทักษะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ทักษะสำคัญจึงไม่เพียงจำกัดอยู่แค่ความรู้ทางบัญชี หากแต่รวมถึงทักษะที่สำคัญอื่น ๆ ในการทำงานอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้และการปรับตัวกับสิ่งใหม่ ๆ ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญของนักบัญชีในยุคปัจจุบันและอนาคต (วรรณ เทพท้าว และ พรทิพย์ ชุ่มเมืองปัก, 2565; Taib et al., 2022)

ท่ามกลางกระแส Digital Disruption องค์กรต่าง ๆ ต้องปรับรูปแบบการทำงานและพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี โดยเฉพาะการตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นใหม่ เช่น Gen Z ซึ่งให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงานที่ยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้เรียนรู้และมีเส้นทางการเติบโตที่ชัดเจน (WorkVenture, 2567) บทบาทของนักบัญชีจึงขยายไปสู่การเป็นผู้ที่ต้องทบทวนทักษะ (Re-skills) ของตนเองในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี ความเข้าใจธุรกิจ ทักษะด้านอารมณ์ (Soft Skills) ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ราชิต ไชยรัตน์, 2563)

จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า มุมมองของผู้ประกอบการต่อคุณสมบัติของนักบัญชีมีความหลากหลายตามลักษณะขององค์กร เช่น งานของชวัลนุช กิจเจริญ (2548) ซึ่งให้เห็นว่าบริษัทเอกชนให้ความสำคัญกับทักษะการสื่อสารและบุคลิกภาพ ขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ให้ความสำคัญกับทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และความรู้ทางวิชาการ ข้อมูลจาก เบญจธรา วัฒนกุล และคณะ (2566) ยังระบุเพิ่มเติมว่าผู้ประกอบการต้องการนักบัญชีที่มีองค์ความรู้เฉพาะทาง ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และความสามารถในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่กล่าวถึงทักษะของนักบัญชีในยุคดิจิทัลจากมุมมองของภาคการศึกษาและภาครัฐ แต่ยังคงขาดงานวิจัยที่สะท้อนมุมมองของผู้ประกอบการในภาคธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะบริษัทชั้นนำที่ปรับตัวต่อเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ งานส่วนใหญ่ยังไม่ได้เชื่อมโยงคุณสมบัติของนักบัญชีกับบริบทของ Digital Disruption อย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวผ่านข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีบทบาทในการคัดเลือกนักบัญชีเข้าสู่ตลาดแรงงานจริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาคุณสมบัติของนักบัญชีที่สอดคล้องกับความต้องการของบริษัทชั้นนำในประเทศไทย เพื่อนำผลลัพธ์ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตทางบัญชีให้ตอบสนองต่อความคาดหวังของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการออกแบบหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับโลกการทำงานอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาคุณสมบัติของนักบัญชีในยุคดิจิทัลที่เป็นที่ต้องการของบริษัทชั้นนำในประเทศไทย

ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีบทบาทในการคัดเลือกบุคลากรทางบัญชีในบริษัทชั้นนำที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินงานอยู่ระหว่างเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2567 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2568

การทบทวนวรรณกรรม

1. คุณสมบัติของนักบัญชี (Characteristics of Accountants) สภาวิชาชีพในพระบรมราชูปถัมภ์ (2558) กำหนดให้นักบัญชีปฏิบัติตามมาตรฐานสากล (IES) ของสหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (IFAC) โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะวิชาชีพ และจรรยาบรรณให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งเน้นองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ทางวิชาชีพและความรู้เชิงเทคนิค ทักษะทางวิชาชีพ เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และความสามารถในการจัดการตนเองและองค์กร ตลอดจนค่านิยมจริยธรรม และทัศนคติทางวิชาชีพ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อสามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ คุณสมบัติดังกล่าวไม่เพียงเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน หากยังช่วยส่งเสริมให้นักบัญชีจากผู้ปฏิบัติงานไปสู่การเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจในยุคดิจิทัลได้อีกด้วย

2. นักบัญชีในยุคดิจิทัล (Accountants in the Digital Era) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้เข้ามาปฏิรูประบบการทำงานของนักบัญชีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นนักบัญชียุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยการทบทวนทักษะเพื่ออนาคต (Reskill) เพื่อตอบสนองความต้องการของโลกดิจิทัลและธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทักษะด้านความรู้ (Hard Skill) เข้าใจเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทางการบัญชี และทักษะด้านอารมณ์ (Soft Skill) การสื่อสารและการทำงานเป็นทีมเพื่อนำเสนอข้อมูลรายงานทางการเงินให้ผู้บริหารเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ (ราชิต ไชยรัตน์, 2563)

ต่อมา Zhao (2021) ระบุว่านักบัญชีในยุคดิจิทัลควรมีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและเข้าใจธุรกิจ รวมถึงฝึกอบรมเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ และบล็อกเชน เพื่อนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาสนับสนุนการปฏิบัติงาน ช่วยให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Luhova (2023) ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักบัญชีควรมีทั้งทักษะด้านความรู้และด้านอารมณ์ เช่น ทักษะเชิงเทคนิค การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และปรับตัวอย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้ ปญญิตา แซ่หลิว (2564) ได้ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับนักบัญชีในยุค New Normal ควรมีความรู้วิชาชีพและสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดขั้นตอนการทำงาน รวมถึงมีทัศนคติเชิงบวกพร้อมเปิดรับเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในทำนองเดียวกัน Mujiono (2021) เสริมว่าแม้เข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 แต่ทว่าบทบาทของนักบัญชียังคงมีความสำคัญ โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ธุรกิจ ขณะที่ Howieson et al. (2014) กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมว่า นักศึกษาบัญชีควรพัฒนาทักษะการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่ผู้ว่าจ้างในยุคดิจิทัลให้ความสำคัญ

กล่าวโดยสรุป นักบัญชีในยุคดิจิทัลควรมีคุณสมบัติที่สมดุลทั้งด้านความรู้ในวิชาชีพ ทักษะเทคโนโลยี เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสื่อสาร โดยเน้นย้ำด้านทัศนคติการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจที่ไม่หยุดนิ่ง ดังนั้นสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมพัฒนาทักษะเหล่านี้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักบัญชีรุ่นใหม่สามารถนำเสนอข้อมูลที่มีคุณค่าและสร้างประโยชน์เชิงกลยุทธ์ให้กับองค์กรได้อย่างยั่งยืน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของนักบัญชี จากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่ามุมมองของตลาดแรงงานมีความต้องการที่ต่างกันไปตามลักษณะขององค์กร ชวลินช กิจเจริญ (2548) พบว่าบริษัทเอกชนให้ความสำคัญกับทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ทักษะด้านเทคนิคการปฏิบัติงานและบุคลิกภาพ ขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มุ่งเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์และความรู้ทางวิชาการ สอดคล้องกับ ณัชชา คล้ายสุบรรณ (2562) ที่พบว่าลักษณะขององค์กรมีผลต่อความต้องการคุณสมบัติของนักบัญชี โดยองค์กรต่าง ๆ มองหาทักษะทางวิชาชีพ ความรู้ทางบัญชี ด้านความรู้เทคโนโลยี และทักษะด้านภาษา อย่างไรก็ตาม Maulidiya et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่ายังมีมุมมองที่คล้ายคลึงกันสำหรับสำนักงานบัญชีและภาษี โดยให้ความสำคัญกับทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลช่วยให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพ

ต่อมา เบญจจรรยา วัฒนกุล และคณะ (2566) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติ องค์ความรู้และเจตคติของนักบัญชียุคดิจิทัลในมุมมองของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ พบว่าการที่ผู้ที่มีองค์ความรู้ทางด้านบัญชี การเงิน การวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ รวมถึงความสามารถในการปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขณะที่ O'Shea (2017) และ Dolce et al. (2020) สะท้อนว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญต่อทักษะการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะที่ขาดแคลนอย่างมากในกลุ่มนักศึกษาบัญชีควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับข้อค้นพบดังกล่าว สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะเหล่านี้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษารุ่นใหม่เข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ราชิต ไชยรัตน์ (2563) ได้เสนอนักบัญชีในอนาคตควรเป็นผู้ที่มีความรู้หลายศาสตร์ทั้งในด้านการเงิน การบัญชี ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ขณะเดียวกัน ปุญญิตา แซ่หลิว (2564) เสริมว่านักบัญชีควรมีความรู้แม่นยำในแม่บทการบัญชี ประกอบกับความรู้เทคโนโลยีเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มมูลค่าให้องค์กร พร้อมทั้งมีทัศนคติเชิงบวกยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความยืดหยุ่นในการทำงาน รวมถึงทักษะภาษาที่สาม

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่านักบัญชีในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องพัฒนาทักษะและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัลและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการในบริษัทชั้นนำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาคุณสมบัติที่เป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการในบริษัทชั้นนำจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางแก่นักบัญชีและผู้ที่สนใจสามารถพัฒนาตนเองให้ตอบสนองกับความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่

อย่างไรก็ดี แม้มีงานวิจัยหลากหลายเกี่ยวกับทักษะของนักบัญชีในยุคดิจิทัล แต่ยังขาดการสังเคราะห์ข้อมูลจากมุมมองของผู้ใช้บัณฑิตในระดับองค์กรชั้นนำที่อยู่แนวหน้าในการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล งานวิจัยนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ซึ่งเป็นผู้ประกอบการจาก 50 บริษัทชั้นนำในประเทศไทย โดยองค์กรเหล่านี้เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ เนื่องจากให้ความสำคัญกับการปรับตัว ส่งเสริมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้พนักงานพัฒนาทักษะหลากหลายด้านเพื่อสนับสนุนการเติบโตในสายอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมด้านความยืดหยุ่นของคนรุ่นใหม่ (WorkVenture, 2567)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ ผู้วิจัย เนื่องจากเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยตรง (สุรางค์ จันทวานิช, 2567) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบผสม ได้แก่ วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างจาก 50 บริษัทชั้นนำ และวิธีแบบก้อนหิมะหรือลูกโซ่ (Snowball Sampling) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญแนะนำผู้ให้ข้อมูลคนถัดไปเพื่อช่วยให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ดีและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (Patton, 1990)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี 4 คน ผู้จัดการฝ่ายบัญชี 11 คน และผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรบุคคล 1 คน ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีอำนาจในการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกบุคลากรทางบัญชีเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์และกิจการ

ลำดับผู้ให้ข้อมูล	ตำแหน่ง	ประเภทธุรกิจ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจขายส่งเครื่องจักรอุปกรณ์และเครื่องใช้ทางการเกษตร
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2	ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจการผลิตและจำหน่าย
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3	ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจการเงิน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5	ผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรบุคคล	ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจให้คำปรึกษาด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจค้าส่งสินค้าอุปโภคบริโภค
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมและอาหาร
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจโทรคมนาคม
ตารางที่ 1 (ต่อ)		
ลำดับผู้ให้ข้อมูล	ตำแหน่ง	ประเภทธุรกิจ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10	ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจโทรคมนาคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 11	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจการเงิน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 12	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจค้าปลีกสินค้าอุปโภคบริโภค
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 13	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจการลงทุน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 14	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 15	ผู้จัดการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 16	ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี	ธุรกิจจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมและธุรกิจค้าปลีกสินค้าและบริการอื่นๆ

ทั้งนี้ การสัมภาษณ์ดำเนินต่อเนื่องจนข้อมูลที่ได้รับเริ่มมีความซ้ำซ้อนและไม่พบประเด็นใหม่เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fandrich (2022) และ Cleary et al. (2014) ที่ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการสัมภาษณ์ควรสิ้นสุดเมื่อ “ข้อมูลที่ได้รับถึงจุดอิ่มตัว”

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาสู่การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) จากนั้นอธิบายผลลัพธ์ที่ได้ในเชิงพรรณนา เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงผลลัพธ์ของข้อมูลได้อย่างง่ายดายเป็นลำดับที่ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี เอกสาร บทความวารสาร วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ รวมถึงผลงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้อง

กระบวนการดำเนินการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ช่วงดังนี้ 1) ช่วงก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมโดยศึกษางานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างคำถามสัมภาษณ์ พร้อมจัดเตรียมเอกสารที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลรวมถึงเครื่องบันทึกเสียง หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการติดต่อนัดหมายผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอความอนุเคราะห์ยินยอมให้เข้าร่วมสัมภาษณ์ โดยนำส่งเอกสารที่มีรายละเอียดเบื้องต้นที่เกี่ยวกับงานวิจัย รวมถึงนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล 2) ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ผู้วิจัยพึงระลึกถึงจริยธรรมการวิจัยอยู่เสมอ หลีกเลี่ยงคำถามซ้ำเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นกลางและไม่บิดเบือนความเป็นจริง นอกจากนี้ การสัมภาษณ์แต่ละคนมีระยะเวลาอยู่ระหว่าง 20 ถึง 120 นาที โดยเฉลี่ย 51 นาทีต่อคน ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับ โดยมีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ 3) ช่วงหลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการถอดความจากเครื่องบันทึกเสียงออกมาเป็นข้อความอย่างละเอียด เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและดำเนินการวิเคราะห์ตีความหมายด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยจะอธิบายการวิเคราะห์ในประเด็นถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเชิงคุณภาพฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ตามแนวทางของ Braun & Clarke (2006) แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การทำความเข้าใจข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการอ่านบทสัมภาษณ์หลายครั้งให้เข้าใจถึงเนื้อหาทั้งหมดอย่างละเอียดเพื่อระบุถึงประเด็นสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไป
2. การเริ่มต้นสร้างรหัส ระบุถ้อยคำที่มีลักษณะสำคัญ เช่น “ทักษะการสื่อสาร” หรือ “ความรู้ด้านเทคโนโลยี” ซึ่งอ้างอิงจากถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลโดยตรงเพื่อนำไปใช้สำหรับการจัดกลุ่มข้อมูล
3. การค้นหาแก่นหลัก ผู้วิจัยนำกลุ่มรหัสต่าง ๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อสร้างธีมหลัก (Themes)
4. การตรวจสอบแก่นหลัก ผู้วิจัยตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลในแต่ละธีมหลัก เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่จัดกลุ่มไว้นั้นมีความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม
5. กำหนดคำจำกัดความและตั้งชื่อธีม จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถจำแนกธีมหลักสำคัญออกเป็น 3 ธีม ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านของลูกบิ๊ชในยุคดิจิทัล คุณสมบัติของนักบิ๊ชในยุคดิจิทัล และข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาวิชาชีพบิ๊ชและการศึกษา
6. การเขียนรายงาน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในรูปแบบเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายถึงคุณสมบัติของนักบิ๊ชในยุคดิจิทัลที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าและนำข้อมูลบทสัมภาษณ์ส่งให้กับทางผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลว่าตรงตามเจตนาของผู้ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง (สุรางค์ จันทวานิช, 2567; Creswell, 2013) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และอภิปรายประเด็นสำคัญในหัวข้อถัดไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญออกเป็น 3 อิมหลัก ซึ่งสะท้อนถึงพัฒนาการของวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของนักบัญชีรุ่นใหม่ และข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาอาชีพและการศึกษา โดยรายละเอียดในแต่ละอิมมีดังนี้

1. การเปลี่ยนผ่านของโลกบัญชีในยุคดิจิทัล

อิมหลักสำคัญประการแรกคือผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่กล่าวถึงในทิศทางเดียวกัน คือเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ถือเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลให้กระบวนการทำงานด้านบัญชีมีประสิทธิภาพและความแม่นยำมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการลดความซ้ำซ้อนจากการทำงานด้วยมือ หรือเพิ่มความรวดเร็วในการทำงานโดยการนำระบบโปรแกรมบัญชีมาใช้เพื่อช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างไร้รอยต่อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบการทำงานดั้งเดิมที่พึ่งพาเอกสารและการทำงานด้วยมือ พัฒนาไปสู่ระบบดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“...ตอนเริ่มต้นทำงานคือเขียนลงบัญชีเดบิตเครดิตบนกระดาษ A4 ด้วยมือ...วิวัฒนาการของยุคดิจิทัลมันทำให้ประสิทธิภาพการทำงานมันดีขึ้น รวดเร็วขึ้น และมีความแม่นยำมากขึ้น แล้วลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน มันก็ทำให้เราสะดวกมากขึ้นใช้เวลาน้อยลง...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1)

“...ดิจิทัลของพ่อก็คือเป็นการเปลี่ยนแปลงทุกมิติของมนุษย์เลย...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6)

“...ระบบบัญชีมันจะต้องเชื่อมต่อกับทุก ๆ ระบบนะ การเชื่อมต่อเหล่านี้มันก็จะทำให้การทำงานมันไม่มีรอยต่อ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10)

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกคนหนึ่งได้กล่าวถึงนักบัญชีในยุคดิจิทัลควรจำเป็นต้องพัฒนาตนเองเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลาเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

“...เราต้องเรียนรู้ว่าทุกวันนี้ในแง่เทคโนโลยีเกี่ยวกับบัญชีมันมีเทคโนโลยีอะไรมาช่วยบ้าง เราต้องรู้สิ่งเหล่านี้และประยุกต์เอาสิ่งเหล่านี้มาใช้...อันนี้คือสิ่งที่เราต้องปรับตัวต้องหาความรู้ใหม่ ๆ เหล่านี้ตลอดเวลา...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 12)

ในขณะเดียวกัน แม้ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี แต่ทว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางคนมีความเห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ใช่เรื่องใหม่ หากเป็นสิ่งที่มานานแล้ว และควรถือเป็นทักษะพื้นฐานที่นักบัญชีรุ่นใหม่จำเป็นต้องมีติดตัว

“...พี่ว่ายุคดิจิทัลมันเป็นเรื่องปัจจุบันนะมันไม่ใช่อนาคต ถ้าย้อนไปหลาย 10 ปีอาจจะเป็นเรื่องใหม่แต่ตอนนี้พี่ว่ามันเป็นเรื่องพื้นฐานในการทำงาน...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3)

“...AI จริง ๆ เขาพัฒนามานานมากแล้วนะ แต่มันเพิ่งมาบูมขึ้นในช่วง 2 - 3 ปีนี้ แต่ก่อนหน้านี้ถ้าถามว่าเรามี AI หรือเปล่า เรามีนะ แต่เราแค่ไม่รู้...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7)

2. คุณสมบัติของนักบัญชีในยุคดิจิทัล

อิมหลักสำคัญประการที่สองเกี่ยวกับคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของนักบัญชีในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าคุณสมบัติด้าน Soft Skills เป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ

การทำงานในยุคดิจิทัล ฉะนั้นนักบัญชีควรมีทัศนคติเชิงบวก และพร้อมเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาตนเองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว จากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“...จุดเริ่มต้นที่มันทำให้ทุกอย่างมันเพียบพร้อมได้คือ Mindset เพราะถ้า Mindset ดึ้นะแม้แต่ออฟฟิศไม่ป้อนให้เรา เรายังหาเองเลย เพียงแต่ถ้าออฟฟิศป้อนให้เราด้วยก็ช่วยเราด้วย แต่ขณะเดียวกันถ้า Mindset ไม่ดี แม้ออฟฟิศป้อนให้เราสุดฤทธิ์สุดเดชนะ เราก็คลายออก...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 13)

“...Soft Skills พี่ว่าสำคัญ ถ้าเด็กจิตใจเปิด Open-mind ทำให้รู้สึกว่าการโลกนี้นั้นมีอะไรมาที่ต้องพัฒนา...พยายามเปิดตัวเปิดใจเรียนรู้...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 16)

ทั้งนี้ ทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน ตรงประเด็น รวมถึงสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งควรมีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สามารถนำข้อมูลทางบัญชีไปต่อยอดสู่ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรในยุคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังตัวอย่างความเห็นที่กล่าวว่า

“...การสื่อสารเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับนักบัญชี คือมันต้องสื่อสารให้ได้งาน แล้วต้องตอบโจทย์องค์กรด้วย...พี่ยากให้เขาเน้นย้ำสิ่งที่เขานำเสนอ การคิดวิเคราะห์ให้เขาตีความหมายของข้อมูลให้ได้ สิ่งที่เป็นศิลปะก็คือการสื่อสารให้ผู้ใหญ่ได้รับรู้ว่าข้อมูลของน้องเอาไปใช้ประโยชน์อะไรที่ให้ผู้บริหารได้ตัดสินใจ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1)

“...Soft Skills ปัจจุบันสิ่งที่พิจารณาในการที่จะรับเด็ก(จบ)ใหม่นะครับ ในส่วนของทางด้านวิธีการคิดอย่างวิธีการทำงานหรือปัญหา ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม...ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือเรื่อง Logic ด้านความคิดในมุมมองของด้าน IT จะต้องมี เพราะเราใช้ระบบงานบัญชีเข้ามาช่วยแล้ว เราจะต้องเอา Logic ในการเช็กข้อมูล ความผิดปกติมีอะไรบ้าง เพราะฉะนั้นหลักความคิดตรงนี้นักบัญชีจะต้องมี...ในการสัมภาษณ์ทักษะการพูดสื่อสารสำคัญมากควรจะพูดสื่อสารให้เข้าใจ และสิ่งสำคัญที่องค์กรปัจจุบันต้องการอย่างมากคือภาษาอังกฤษจะต้องสื่อสารได้ เพราะโลกปัจจุบันนี้ใช้ภาษาอังกฤษเยอะนะ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8)

นอกจากคุณสมบัติด้าน Soft Skills แล้ว ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากยังคงเน้นย้ำถึงความสำคัญด้าน Hard Skills เช่นเดียวกัน นักบัญชีในยุคดิจิทัลควรมีความรู้หลายศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นความรู้พื้นฐานทางบัญชี การเงิน ภาษี กฎหมาย ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัจจุบันหรือโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับงานบัญชีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและสามารถสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรได้ ดังความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ระบุว่า

“...Hard Skills นับวันมันจะเข้มข้นมากขึ้น ตลาดแรงงานเขาคาดหวังนักบัญชีหนึ่งคนไม่รู้ก็เรื่องอย่างเรื่องบัญชี เรื่องภาษี เรื่องกฎหมายที่เป็น Pillar Two เรื่องการเงินก็ต้องพอรู้ เรื่องธุรกิจต้องได้ เพราะบัญชีก็ต้องเป็น Partners กับธุรกิจคอยสนับสนุนผู้บริหาร ฉะนั้นเราต้องมีความรู้หลาย ๆ ศาสตร์...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 13)

“...พี่ว่านักบัญชีเราไม่ควรจะรู้แต่บัญชีนะ...มันต้องมีนักบัญชีข้ามศาสตร์คือเราต้องรู้ทุกเรื่อง เราต้องรู้การเงินด้วยนะ เพราะว่ามาตรฐานรุ่นใหม่ ๆ ใน 5-6 ปีมานี้มันต้องใช้...เราต้องศึกษาความเป็นไปของเทคโนโลยี โดยเฉพาะที่มันเกี่ยวกับงานบัญชี การเงิน สินเชื่อ 3 อย่างนี้ เพราะมันเป็นงานที่เกี่ยวข้องกันอยู่แล้วอย่าคิดว่าจะอยู่แต่ฝ่ายบัญชี อันนี้ไม่เห็นด้วยนะ...บางทีเทคโนโลยีหรือวิชาการมันเปลี่ยนไป เราอย่าตกเทรนด์ เราต้องศึกษาไปกับมันด้วยแม้ว่าเราจะเอามันมาใช้หรือไม่ก็ตาม...ทุกวันนี้มีเครื่องมืออะไรบางอย่างที่จะช่วยเราให้สบายขึ้น เราจะได้มีเวลาไปทำงานที่มันเพิ่มมูลค่ามากขึ้น ไม่อยากให้หลงเหลือนักบัญชีที่ไม่มีใครอยากคุยด้วยนะ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 16)

ในขณะที่ยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการมิได้คาดหวังเพียงคุณสมบัติด้าน Soft Skills และ Hard Skills เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับความสามารถในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ การปรับตัวให้เท่าทันต่อเทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของด้าน Reskills โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนหนึ่งกล่าวถึงแนวคิดนี้ผ่านสำนวน “น้ำไม่เต็มแก้ว” เพื่อสะท้อนว่านักบัญชีรุ่นใหม่ควรมีทัศนคติที่เปิดรับการเรียนรู้ ไม่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม และพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของการทำงาน

“...มันต้องเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ที่เราไม่เคยรู้ไม่เคยทำ เลยมีความรู้สึกว่าคุณสมบัติของนักบัญชีที่ดี อยากรจะได้ นักบัญชีที่น้ำไม่เต็มแก้วเรียนรู้ตลอดเวลาปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีที่มันมาแบบรวดเร็ว ณ ตอนนี้อยากได้แบบนั้นมากกว่า...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1)

3. ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาวิชาชีพบัญชีและการศึกษา

ฉันทลักษณ์สำคัญประการที่สามคือสะท้อนข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีต่อการพัฒนาคุณสมบัติ นักบัญชีในยุคดิจิทัลสามารถแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มุมมองด้านการศึกษา และมุมมองด้านบุคคล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความเห็นว่านักบัญชีรุ่นใหม่ควรมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับงานบัญชี ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยควรพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อเตรียมความพร้อมของนิสิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า

“...มหาวิทยาลัยควรปูพื้นฐานให้กับน้อง ๆ ที่เรียนเพื่อให้รู้ว่า หนึ่ง Tools ใกล้ตัวที่สุดซอฟต์แวร์ชั้นนำที่อยู่ในตลาดมีอะไรบ้าง สอง Tools ในเชิงวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วน Tools ที่สาม RPA มันช่วยในการลดงานซ้ำ ๆ ที่นักบัญชีทำ...เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยควรจะเอาหลักสูตรเหล่านั้นมาช่วยนักศึกษาในการประหยัดหรือลดเวลาในการเรียนรู้...ต้องแบ่งสัดส่วนของการเรียนนะครับว่าเราจะเรียนบัญชีที่เป็นคีย์หลักก็เปอร์เซ็นต์ เรื่องข้างนอกที่เกี่ยวข้องกับนักบัญชี เรื่องซอฟต์แวร์มาเรียนก็เปอร์เซ็นต์ เรื่อง Tools ในการวิเคราะห์ข้อมูลของบัญชีก็เปอร์เซ็นต์ เพื่อให้มันสอดคล้องกับภาพของการทำงานในปัจจุบันจริง ๆ เพราะปัจจุบันที่บอกเลยทฤษฎีบัญชีมันถูกฝังอยู่ในซอฟต์แวร์หมดแล้ว...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8)

“...ส่วนที่เป็นเทคโนโลยีคุณก็ต้องสำรวจมาที่ภาคเอกชนหรือตลาดแรงงานว่าเขาใช้เครื่องมืออะไรบ้างพอมีตรงนั้นให้เด็กตั้งแต่ตอนเรียนใหม่ เด็กจะได้คุ้นเคย คือแน่นอนมันไม่ครอบคลุมหมดหรอก แต่ถ้าอันไหนที่สนับสนุนซอฟต์แวร์หรือเครื่องมือให้เขาค้นเคยตั้งแต่เรียน มันก็ย่อมดีกว่า น่าจะช่วยได้ระดับหนึ่ง...สุดท้ายแล้วพอมาทำจริง มันอาจจะซอฟต์แวร์คนละตัวจากตอนที่เรียนมาก็ตาม แต่มันก็ได้มีความคุ้นเคยแล้วเห็นภาพในการทำงานบ้างระดับหนึ่ง...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 13)

ในขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วนเล็งเห็นว่านักบัญชีรุ่นใหม่ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ ตระหนักถึงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อนนำไปใช้งาน รวมถึงการมีความอดทนและความยืดหยุ่นในการทำงานให้เพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างของความคิดเห็น เช่น

“...พื้คิดว่าบัญชีควรมีทักษะการสื่อสารที่ดีมากกว่านี้ อยากให้เสริม...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6)

“...ในแง่การสื่อสารกับดิจิทัลมันสัมพันธ์กันในเชิง Content ว่าเรามีเวลาเข้าใจ Content เรามีเวลาในการวิเคราะห์ ส่งผลให้ข้อมูลที่นำเสนองานมันมีประสิทธิภาพมากขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 11)

“...สิ่งที่เด็กรุ่นใหม่ควรมีคือความอดทน...เขาต้องปรับตัวได้และต้องมีความยืดหยุ่นสูงสำหรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นะครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 12)

“...ผมยังเป็นห่วงเรื่องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล...โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่เขาตอบตรงไปตรงมามาก แต่มันจะต้องมีศิลปะในการพูด...เพราะคำพูดหรือกิริยาเรามันมีผลกระทบฉะนั้นต้องระมัดระวังต้องนิ่งขึ้น...”

ข้อที่ต้องระวังคือข้อมูลที่เขาค้นหารวดเร็วมาก ซึ่งความน่าเชื่อถือข้อมูลเขาไม่มีทักษะในการที่จะกลั่นกรอง ตรงนี้เป็นข้อกังวล...รุ่นใหม่ ๆ ผมเชื่อว่าโอกาสที่จะหลงเข้าป่าคือทำตามนั้นเลยก็จะมีสูง ฉะนั้นอันนี้เป็นสิ่งที่อาจจะต้องระวังมึนนี้ครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 13)

“...ในมุมมองเรื่องต้องปรับตัวให้ได้ เพราะว่าเวลาเข้ามาทำงานมันจะต้องเจอคนหลากหลายรูปแบบ แล้วองค์กรก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นักบัญชีเองก็ต้องรู้จักยืดหยุ่น รู้จักปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ได้เสมอค่ะ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 15)

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยพบว่าการเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อบทบาทและรูปแบบการทำงานของวิชาชีพบัญชีเปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้ คุณสมบัติของนักบัญชีในยุคดิจิทัลที่ผู้ประกอบการพึงประสงค์ควรเป็นผู้มีทัศนคติเชิงบวก เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา และมุ่งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นนักบัญชีที่มีความรู้ครอบคลุมในหลากหลายศาสตร์ และสามารถนำองค์ความรู้ที่มีมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรมีทักษะในการสื่อสาร สามารถนำเสนอถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเงินหรือธุรกิจให้ผู้บริหารทราบได้อย่างชัดเจน เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์รวมถึงสร้างคุณค่าให้แก่องค์กร ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีให้นิสิตได้เรียนรู้ เข้าใจ และเกิดความคุ้นชินตั้งแต่ในชั้นเรียน เพื่อให้ นิสิตสามารถนำไปต่อยอดตลอดจนประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปประเด็นสำคัญจากผลการวิเคราะห์

ธีมหลัก	ประเด็นสำคัญ	สาระสำคัญ
1. การเปลี่ยนผ่านของโลกบัญชีในยุคดิจิทัล	บทบาทเทคโนโลยี, การเชื่อมโยงระบบบัญชีไร้รอยต่อ, ลดงานที่ซ้ำซ้อน, เทคโนโลยีเป็นพื้นฐาน	สะท้อนว่าดิจิทัลไม่ใช่อนาคต แต่เป็นบริบทปัจจุบันของการทำงานในวิชาชีพบัญชี
2. คุณสมบัตินักบัญชีในยุคดิจิทัล	Mindset, เรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง, รอบรู้ข้ามศาสตร์, การสื่อสาร, การปรับตัว	ผู้ประกอบการคาดหวังคุณสมบัติที่ครอบคลุมทั้ง Soft Skills, Hard Skills และ Reskills
3. ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์	หลักสูตรสอดคล้องเทคโนโลยี, ทักษะการสื่อสารนำเสนอข้อมูล, ประยุกต์ใช้งาน, อดทนยืดหยุ่น	มหาวิทยาลัยควรพัฒนาหลักสูตรที่เน้นเทคโนโลยีพร้อมเสริมทักษะสื่อสาร วิเคราะห์ และปรับตัว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณสมบัติของนักบัญชีในยุคดิจิทัลที่เป็นที่ต้องการของบริษัทชั้นนำในประเทศไทย ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านของโลกบัญชีในยุคดิจิทัล คุณสมบัติของนักบัญชีในยุคดิจิทัล และข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาวิชาชีพบัญชีและการศึกษา

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานของวิชาชีพบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการยกระดับประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว ความแม่นยำ และลดความซ้ำซ้อนในกระบวนการทำงานแบบเดิม การทำงานในยุคใหม่จึงเน้นการประยุกต์ใช้ระบบบัญชีที่เชื่อมต่อ

กันได้อย่างไร้รอยต่อ อีกทั้งยังต้องการนักบัญชีที่สามารถเข้าใจดิจิทัลและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานของ ปุญญिता แซ่หลิว (2564) และ Maulidiya et al. (2023) ที่ระบุว่าเทคโนโลยีสามารถช่วยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นลง ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับ เบญจธรา วัฒนกุล และคณะ (2566) ที่เน้นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในหมู่นักบัญชี เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาคคุณสมบัติของนักบัญชีที่ผู้ประกอบการต้องการ พบว่ามีการให้ความสำคัญทั้งในด้าน Soft Skills และ Hard Skills อย่างเท่าเทียม Soft Skills ที่โดดเด่น ได้แก่ ทักษะคิดเชิงบวก ความยืดหยุ่นทางความคิด การเปิดใจเรียนรู้ และความสามารถในการสื่อสารที่ชัดเจนและสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่ช่วยให้นักบัญชีสามารถประสานงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วน Hard Skills ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คาดหวังให้นักบัญชีมีความรู้หลากหลาย ไม่เฉพาะความรู้ทางด้านบัญชี หากยังรวมถึงความรู้ทางการเงิน กฎหมาย ภาษี และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบัญชีในยุคปัจจุบันอีกด้วย แนวคิดนี้สอดคล้องกับมาตรฐาน IES ฉบับที่ 2 ถึง 4 และงานของ Mujiono (2021) ที่เน้นว่าการใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร ในขณะที่ Luhova (2023) เสริมว่าความสมดุลระหว่าง Soft Skills และ Hard Skills เป็นหัวใจของนักบัญชีที่มีคุณภาพในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ แนวคิดเรื่อง Reskills ซึ่งเน้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดนิ่งยังปรากฏเด่นชัดในข้อเสนอของผู้ให้ข้อมูล โดยเฉพาะในมิติของการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ IES ฉบับที่ 7 และบทความของ ราชิด ไชยรัตน์ (2563)

นอกเหนือจากคุณสมบัติรายบุคคลแล้ว ผู้ให้ข้อมูลยังได้สะท้อนข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาวิชาชีพบัญชีในภาพรวม โดยเฉพาะบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะกลไกสำคัญในการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน สถาบันการศึกษาควรมีบทบาทในการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจในยุคดิจิทัล โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านเครื่องมือและเทคโนโลยีจริง ไม่ว่าจะเป็นซอฟต์แวร์บัญชี การวิเคราะห์ข้อมูล หรือระบบอัตโนมัติอย่าง RPA ทั้งนี้ Taib et al. (2022) และ Zhao (2021) ต่างชี้ให้เห็นความจำเป็นของการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีแก่ผู้เรียนเพื่อสร้างความพร้อมในการทำงานอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การใช้ข้อมูลอย่างรอบคอบ ตลอดจนการพัฒนาเจตคติของนักบัญชีรุ่นใหม่ให้มีความอดทนและยืดหยุ่นในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงาน Howieson et al. (2014), O'Shea (2017) และ Dolce et al. (2020) ที่เน้นการพัฒนา Soft Skills เป็นพิเศษในกลุ่มนักศึกษาบัญชี

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่านักบัญชีในยุคดิจิทัลควรเป็นผู้ที่มีทัศนคติเชิงบวก เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา และมีองค์ความรู้ในหลากหลายศาสตร์ ทั้งด้านบัญชี การเงิน ภาษี กฎหมาย รวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ ควรมีความสามารถในการบูรณาการความรู้เหล่านี้เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลอย่างน่าเชื่อถือ มีทักษะในการสื่อสารที่ดีเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยในฐานะผู้ผลิตบัณฑิตควรมีบทบาทในการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นให้แก่บัณฑิตนักศึกษาอย่างรอบด้าน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน และเสริมสร้างความสามารถในการสร้างคุณค่าร่วมกับองค์กรในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งนี้

1. ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีและนิสิตสามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล โดยเน้นการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

การพัฒนาทักษะการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ และการปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบวิชาชีพและความก้าวหน้าในสายงานบัญชี

2. สถาบันการศึกษาสามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรบัญชี โดยบูรณาการองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กับการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็น เช่น การใช้ซอฟต์แวร์บัญชี การวิเคราะห์ข้อมูล และระบบอัตโนมัติ (RPA) ตลอดจนส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษามีความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกการทำงานจริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาพรวมของบริษัทชั้นนำในประเทศไทย ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณาขยายขอบเขตให้ครอบคลุมอุตสาหกรรมเฉพาะ เช่น อุตสาหกรรมการผลิต การเงิน เทคโนโลยี หรือบริการ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณสมบัติที่เป็นที่ต้องการในแต่ละบริบท ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น และสามารถใช้ในการออกแบบแนวทางพัฒนาบุคลากรที่ตรงกับลักษณะของอุตสาหกรรมแต่ละประเภท

2. แม้งานวิจัยครั้งนี้จะให้ข้อมูลเชิงลึกจากมุมมองของผู้ประกอบการในบริษัทชั้นนำได้อย่างชัดเจน แต่การศึกษาในอนาคตสามารถต่อยอดโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น และช่วยยืนยันแนวโน้มคุณสมบัติที่ตลาดแรงงานต้องการในวงกว้าง อันจะนำไปสู่การจัดทำนโยบายการพัฒนาบุคลากรและหลักสูตรบัญชีที่ตอบโจทย์ยุคดิจิทัลได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชวัลนุช กิจเจริญ. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกจ้างพนักงานบัญชีในมุมมองของผู้ว่าจ้าง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- ณัชชา คล้ายสุบรรณ. (2562). คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคดิจิทัล (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี)
- เบญจจรรยา วัฒนกุล, และคณะ. (2566). คุณสมบัติ องค์ความรู้และเจตคติของนักบัญชียุคดิจิทัลในมุมมองของผู้ประกอบการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 23(1), 75-97.
- บุญญิสรา แซ่หลิว. (2564). คุณลักษณะของนักบัญชีในยุค New Normal ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 และหลังจากหมดสถานการณ์โควิด-19 (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- ราเชิด ไชยรัตน์. (2563). บทบาทนักบัญชีในโลกอนาคตจากนักบัญชี สู่ นักบัญชีนวัตกรรม. สืบค้นจาก <https://www.tfac.or.th/upload/9414/kbOpGDCCxr.pdf>.
- วรรณภา เทพท้าว, และ พรทิพย์ ชุ่มเมืองปัก. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย*, 16(1), 73-83.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2558). *มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (ฉบับปรับปรุง)*. สืบค้นจาก <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/68055>.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2567). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

- Cleary, M., Horsfall, J., & Hayter, M. (2014). Data collection and sampling in qualitative research: does size matter?. *Journal of advanced nursing*, 70(3), 473-475.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Dolce, V., Emanuel, F., Cisi, M., & Ghislieri, C. (2019). The soft skills of accounting graduates: Perceptions versus expectations. *Accounting Education*, 29(1), 57-76.
- Fandrich, T. (2022). Data Saturation in Qualitative Research. Retrieved from <https://www.quantilope.com/resources/glossary-data-saturation-in-qualitative-research>.
- Howieson, B., Hancock, P., Segal, N., Kavanagh, M., Tempone, I., & Kent, J. (2014). Who should teach what? Australian perceptions of the roles of universities and practice in the education of professional accountants. *Journal of Accounting Education*, 32(3), 259-275.
- Maulidiya, S., AdamNurdin, N., Rohmadani, F., Yovita, M., & Pandin, R. (2023). The role of digital accountant 5.0 towards the accountant profession. *Jurnal Riset dan Inovasi Manajemen*, 1(3), 360-372.
- Mujiono, M. N. (2021). The shifting role of accountants in the era of digital disruption. *International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research*, 2(11), 1259-1274.
- Olha, L. (2023). Soft skills of a modern successful accountant. *Modern Economics*, 37(2023), 72-77.
- O'Shea, S. C. (2017). Characteristics and skills necessary in accountancy. *International Journal of Business and Management*, 13(1), 22-32.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Taib, A., Awang, Y., Shuhidan, S. M., Rashid, N., & Hasan, M. S. (2022). Digitalization in accounting: Technology knowledge and readiness of future accountants. *Universal Journal of Accounting and Finance*, 10(1), 348-357.
- WorkVenture. 2567. เปิดโพล! สุดยอด 50 บริษัท ที่คนรุ่นใหม่อยากร่วมงานด้วยมากที่สุดประจำปี 2024. สืบค้นจาก <https://www.workventure.com/top50-companies-2024>.
- Zhao, Y. (2021). Research on Digital Skills that Accountants Should Possess in the Intelligent Era. *Modern Economics & Management Forum*, 2(4), 145-148.